

Nenad Gajić

BAJKA
nad **BAJKAMA**

Senka u tami

■ Laguna ■

Copyright © 2013, Nenad Gajić

Copyright © ovog izdanja 2013, LAGUNA

Vinjete: Zoran Milenković

Ilustracije: Dušan Marković

Mapa i kaligrafija: Ivan Nastić

*Bezimenim pevačima i pripovedačima
čije reči behu moji putokazi**

* U knjizi su korišćeni motivi brojnih narodnih pesama i priča. Sličnost sa slovenskom i posebno srpskom epikom je piščeva namera.

Sadržaj

Reč autora 13

DEO PRVI: ČUDNA DRUŽINA

Treća noć 19

Senka. 23

Senka pred plamenom 27

Senka u tami 32

Susret prvi 37

Noć u šumi 39

Žarko. 42

Susret drugi 46

Vuk. 52

Pakleni čopor 58

Noćni lov 68

Morlak. 73

Gozba 78

Susret treći. 83

Miloš. 91

Susret četvrti	96
Mara	101
Oči u tami	107
Lovci i lovina	126
Zmijski car	131
Čobansko utočište	142

DEO DRUGI: ZADACI

Marena.	161
Rod.	164
Baba	171
Raskovnik	177
Svatovi	189
Babina kobila	200
Vučja posla	208
Balačko	229
O vukovima i zmajevima	235
Ponovni susret	248

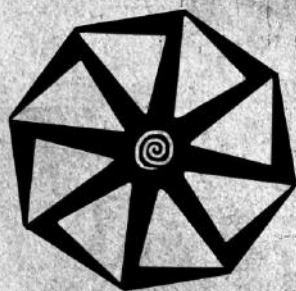
DEO TREĆI: PRIJATELJI I NEPRIJATELJI

Mnoge priče o sudbini	259
Senka iz tame	287
Vila	289
Mapa puta kojim ne treba ići	296
Vidin	299
Kao pokisli pas	320

Nevolja	326
Carske tamnice	334
Zarobljenici	350
Tračak nade	356
Mračni časovi	362
Kako je rečeno	376
O autoru	381

REKONSTRUKCIJA DREVNE MAPE IZVEZENE MAGIČNIM NITIMA

OVOSTRANO ORUŽJE, KOJE ČUVAŠE VLADAR NAŠ STARIJI, POSTADE
ORUŽJE TAKVO KADA DRUGO POSTADE SKRIVENO, A PRVO SIGURNO,
U BELOME GRADU ČUVANO OD RUKU LJUDI I KANDŽI BEŠTIJE.

TRI ZAŠTITE ZA DVA ORUŽJA PROTIV JEDNE NEMANI ŠTO JE
STARA POPUT SVETA: POSTOJI MESTO TAKVO, SKRIVENO POKRAJ
HRASTA, DA GA NI BEŠTIJA ALA NE MOŽE SILOM DOSEĆI,
I BAŠ NA TO MESTO NAŠ VLADAR MLADI ODE, NAŠAVŠI
ULAZ SKRIVEN, I PRODE ZVERI ŠTO NISU OD OVOCA SVETA, I
U SVET DONJI UBE KROZ VRATNICE ŽIVOM NENAMENJENE, DA U
SREDIŠTU ZEMLJE KAMNE SKRIJE ORUŽJE OD TAD ONOSTRANO.
"DIRNI GA SADA, ALO!", POBEDNIČKI KLIKNU OSTAVIVŠI IZA SE
KAMEN I MRAK, TOKOM ONIH DANA KAD MRTVI HODE SVETOM,
I ORUŽJE U TAMI OSTA ČEKAJUĆI VREME NAJČORE, A TI
PROČITAJ SAVET OVAJ I NE KREĆI STAZAMA MRTVIH, SEM AKO
VREME JE NAJČORE DOŠLO U KOME NEMAN JE PONOVO BUDNA!

TAMO GDE SE BELA REKA
OBOJI U CRNO, SPAJAJU
SE OVAJ SVET I DONJI, TE
PRIPAZI PUTNIČE, JER ŠTO
BEŠE DOLE OSTAĆE DALEKO
GORE KADA SE U MRAČNU
ZEMLJU KROČI.

Veliku Reku Jaši

Reč autora

*Privlačnošću ove Ljubavi i glasom ovog Zova
Nećemo prestati da istražujemo
A kraj sveg našeg istraživanja
Biće da stignemo odakle smo pošli
I saznamo to mesto prvi put.*

T. S. ELIOT

Jedan čarobnjak je jednom rekao: „Gde god da je čovek kročio, mogao je videti trag Tradicije Sunca. Nekad u skulpturi, nekad u stolu, a neki put i u delovima pesme koja se u nekom narodu prenosi s kolena na koleno. Ljudi preko kojih je Tradicija Sunca govorila bili su kao i svi drugi ljudi, koji su jednog jutra – ili popodneva – pogledali svet i shvatili prisustvo nečeg višeg. Nehotice su uronili u nepoznato more... u Mračnu Noć.“

Dok sam pisao ovu knjigu čekao sam konačno objavljivanje *Slovenske mitologije*. Prošlo je sedam dugih godina nakon što se njen prvi red ukazao pred mojim očima.

Nisam tada mogao znati koliku će pažnju izazvati ta knjižica, predivno ilustrovana radovima brojnih umetnika, kao što na početku nisam mogao znati ni koliko će sve to potrajati. Krenuo sam od ideje da napišem bajku, a umesto toga, i zbog toga, nehotice sam zaronio u nepoznato more. Bile su mi potrebne godine da ga preplivam. Kada sam napokon spazio obalu u daljini, dozvolio sam sebi da se setim onoga što je bilo na početku.

Ironija je da mi je trebalo sedam godina pripreme kako bih za tek više od godine napisao bajku zbog koje je sve počelo. Bar njen prvi deo, jer sam došao do mesta gde je prirodno staviti tačku. A opet, lakše je bilo pisati sa znanjem da postoji i jedna druga knjiga, neizmaštana, koja objašnjava gotovo sve što sam pominjao u bajci. Nisam morao opisivati ni tumačiti više nego što je potrebno, ceo taj mističan mitski svet mogao sam doživeti očima junakâ priče. Bio sam njihov hroničar, lako, jer kada se dovoljno izmakne neko ko je čuo, sakupio i pročitao mnoštvo fragmenata, odjednom se pred njim ukaže oblik, ne nejasan i maglovit, već sasvim jasan i određen, kao što se iza putnika prikaže šuma tek kada izađe iz nje i popne se na brdo. I mada hroničar, baš kao ni putnik, ne poznaje svako drvo ni svaku stazu, ipak zna kako je prošao kroz tu šumu, te ume da je opiše onima koji još nisu prošli kroz nju. Osetio je, poput putnika, strah od nepoznatog tokom brojnih noći provedenih u šumskom mraku, čuo čudne zvuke, video oči nepoznatih bića... iako možda ponešto preuveliča ili izmeni, bilo iz namere, ili nehata, pa i neznanja, to je ipak najbliže što će šumi prići onaj koji sluša, osim ako se ne odluči da i sam prođe kroz nju.

I tako, ponovo sam prešao isti put, ali sad drugim stazama. Čitaocu takođe ostavljam da izabere način na koji će preći ovaj put. Može koristiti *Slovensku mitologiju* kao svojevrsan leksikon u kome će naći detaljnija objašnjenja, ili je konsultovati tek povremeno, ili je pak potpuno ignorisati i zaroniti u *Mračnu Noć* pripovesti koja sledi. Koji god put izabrao, namerniče, nadam se da ćeš uživati u svakom koraku.

Deo prvi
ČUDNA DRUŽINA

Treća noć

Žena kraj potoka bila je vidno zabrinuta. Njeno staro, već ogrubelo lice izgledalo je starije nego inače dok je s dna potoka vadila par belutaka i ubacivala ih u korito. Iako je preduzela sve, porodilja nikako da se oporavi. Nije pomogla ni crvena vuna zadenuta za njeno uho, uz crveni končić vezan oko ruke novorođenčeta; nije pomogao ni beli luk u vratnicama, ni kamenje iz tekuće vode, prepune duša, koje je svakodnevno ubacivala u korito nakon pranja porodiljinog i detinjeg veša. Nije pomoglo ni to što od porođaja ni majka ni dete nisu napuštali kuću, pa čak ni to što je zabrinuti otac, na njen nagovor, odbio da iznese

žar s ognjišta najbližem komšiji, koji se nakon višednevne trgovine vraćao na svoje imanje; ne, u prvim, rizičnim danima, kada razni demoni obilaze okolo, vrebajući priliku da se domognu porodilje i novorođenčeta, nikako se ne sme iznositi vatra iz kuće.

„Bar je s detetom sve u redu“, pomislila je. Dobar deo zaštitnih mera odnosio se na dete, i barem je to davalo rezultate. Kratko je podigla pogled ka nebu; bližilo se veče, pa mora da požuri i pre mraka unese u kuću tek oprane stvari dveju nezaštićenih duša. Stresla se na pomisao šta bi se moglo desiti ako bi pelene ostale napolju preko noći... Ne, i ovako im je dosta nevolja.

„Večeras je treća noć“, mislila je žena dok je hitala ka kući. „Večeras će se verovatno sve rešiti, ovako ili onako.“ Na sto je već u toku dana iznela hleba, sira i meda, pa čak i čašu vina uz koju je bio naslonjen srebrenjak. Darovi su, dakle, bili spremni. Čim je ušla u kuću, starica je navukla detetu očevu belu košulju, a zatim probudila i porodilju, koja je vazda lebdela između sna i jave, u groznici koja je nije napuštala. Večeras, čak i ta mučenica, i posebno ona, mora ostati budna. Budućnost njenog deteta može zavisiti od toga.

Majka se uznemireno trže. Zaspala je! Panično otvorivši oči, ugledala je ispred sebe, uz kolevku grubo izdeljanu od povećeg komada drveta, tri žene obučene u duge bele haljine. Suđaje! Zar su već tu? Kako je samo mogla, kako je smela da zaspi pre njihovog dolaska! Tri lepe žene stajale su jedna do druge, gledajući u kolevku iz koje im je dete

– ili je majka samo zamišljala da je tako – uzvraćalo pogled velikim okicama, sasvim mirno i tiho. Iako slične, majci se učini da su žene ipak bile različitih godina. Poželela je da im nešto kaže, da se opravda, ali gošće su se ponašale kao da ne postoji. I upravo tada, progovorila je izgledom najstarija od njih.

Da izgubi sve, i ostane sama, da u njoj i oko nje nastani se tama! Najstarija žena ovo je izgovorila s prizvukom čiste pakosti u glasu, i dalje gledajući pravo u dete.

Majka zajeca, iz grla joj se ote: „Ne, ne, ne...“ U tom užasnom trenutku beše sigurna da je baš ona, svojom nesmotrenošću, bila odgovorna za takvu osudu! Njeno dete nije treću noć dočuvano! Tada se najstarija žena okrenu od deteta, a srednja progovori.

Da luta po svetu, bez mira i sreće, mrak će vazda goniti je, pobeći mu neće! Glas druge žene bio je isti kao i glas prve, manje pakostan ali jednako nemilosrdan. Majka je sada već otvoreno jecala, u srce pogođena iznenadnom strelom beznađa. „Neee!“, vikala je, ali tri žene u belom i dalje je nisu primećivale. Baš kao što ni ona nije primećivala ostarelu ruku koja joj je mokrom krpom vlažila vrelo čelo, niti zabrinuta lica. Porodilja je buncala, što je brižnu staricu uznemirilo, baš kao i muškarca koji je stajao po strani, nesiguran u to šta bi trebalo da učini. U međuvremenu, na istom prostoru koji sada kao da je pripadao drugom svetu, žena u sredini se takođe okrenula od deteta u kolecvi.

Tada je progovorila najmlađa i najlepša, čiji se glas nesrećnoj majci učinio najprijatnijim, kao da je odisao brižnošću koja je nedostajala veoma sličnim, ali veoma

hladnim glasovima prve dve suđaje. Za razliku od njih, najmlađa se obraćala direktno detetu, a njene reči zvučale su poput uspavanke; i zaista, dete je bez glasa zaspalo čim je žena izgovorila svoju poslednju reč.

Devojčice mala, zla će da te guše, al' kroz sve ćeš proći pročišćene duše. I senka što preti tvojemu životu, može ti sve uzeti, al' ne i lepotu... Na kraj mračnog puta stići ćeš sva bela, izvan senke čekaće carevina cela.

Izgovorivši te reči, i treća žena se okrete, pa zatim sve tri krenuše bez ijednog koraka.

Porodilja je sada zaista nepovezano buncala, i starici je postalo jasno da ona možda, voljom onih koji o tome odlučuju, neće dočekati sledeće jutro. „Neee... Hvala ti... hvala... Senka! Senka... lepa... zlo! Zlo preti!“ Niz nepovezanih reči koje ni starica ni ženin suprug nisu uspevali da razumeju. Nažalost, to su bile i njene poslednje reči. Ona je, uz njih, ispustila dušu, ostavljajući svoga muža samog na svetu, a tek rođeno dete na milost i nemilost okrutno mu dosuđenoj sudbini. Otišla je, jer je i njoj tako bilo suđeno, a od sudbine se ne može pobeći...

Sa suzama u očima, koje je teškom mukom zadržavao, otac je napokon razbio zagrobnu tišinu što je zavladala njihovim domom, izgovorivši: „Voljena moja, putuj s mirom. Čuvaću našu Senku više no sebe.“ Starica se zapanjeno okrenula ka njemu. „Ali, kum još nije odredio ime...“ Tada je začutala. Pogled muškarca bio je odlučan. „Dete će se zvati Senka. Tako je želela njena umiruća majka.“